

of combating crime is the combination of all the achievements of investigative science of modern achievements of science not only of legal guidance (Criminal law, Criminal procedure, Criminology, Criminalistics etc.), and other sciences-computer science, cybernetics, philosophy, sociology, psychology and others.

There is also a need for constant updating of theory and practice of operative and search activities for preparation and detection of crimes for the activities of relevant criminal police departments. In turn this requires timely preparation of specialized textbooks and individual departmental regulatory acts that govern each department of the criminal police. Subject to operational requirements to prevent leaks of information that is limited to use, or relates to state secrets solving this problem requires a scientific discussion and implementation.

Key words: *criminal police, departmental education, educational services, institution of higher education, operative and search activity, combating crime.*

УДК 342.951

**Т.В. Філіпенко,
А.С. Філіпенко**

СПЕЦІАЛЬНІ САНКЦІЇ ЯК ВИД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначено підстави та порядок застосування спеціальних санкцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності, проаналізовано їх призначення, надано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства, що спрямовані на зменшення та профілактику правопорушень у зовнішньоекономічній сфері.

Ключевые слова: *зовнішньоекономічна діяльність, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, ліцензування, обмеження, спеціальні санкції, штрафи, правопорушення, адміністративна відповідальність.*

Постановка проблеми. Перехід незалежної України до ринкової економіки, розвиток світових інтеграційних процесів, ускладнення міжнародних господарських зв'язків потребують постійного вдосконалення правової регламентації зовнішньоекономічної діяльності відповідно до міжнародних вимог і стандартів.

Правопорушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності – це протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, що посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, установленний порядок правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності й за яку міжнародними та національними нормами права передбачено юридичну відповідальність.

Правопорушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності викликають тінізацію зовнішньоекономічних відносин, сприяють створенню протиправних схем відтоку валютних коштів за межі України, неповерненню валютної виручки з-за кордону, ухиленню від оподаткування, контрабанді та скоєнню інших правопорушень.

Означені чинники зумовлюють необхідність комплексного підходу до розробки проблем адміністративної відповідальності у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням окремих питань регулювання зовнішньоекономічної діяльності займалися такі українські юристи та економісти, як Е. Авдокушкін, М. Азаров, Є. Азаян, Ю. Бахрамов, В. Білоус, В.Вердніков, Б. Горбанський, В. Глузів, А. Гутник, В. Додатко, Н. Даниленко, О. Данілов, І. Дахно, Є. Додін, В. Козик, О. Красавчиков, А. Кредісов, Ю. Лисенков, А. Омельченко, В. Осименський, В. Попович, А. Роздайбіда, Л.Руденко, О. Сохатська, С. Теньков, В. Фомін, С. Юдін та ін. Однак переважна більшість науковців досліджує, головним чином, практичну сторону зовнішньоекономічної діяльності, а не займається вирішенням теоретико-прикладних питань юридичної відповідальності у цій сфері.

Формування цілей. Мета статті полягає у визначенні підстав і порядку застосування спеціальних санкцій як виду адміністративної відповідальності у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється за допомогою законів України; економічних заходів оперативного регулювання (валютно-фінансового, кредитного та іншого) у межах законів України; рішень недержавних органів управління економікою, що приймаються за їх статутиними документами в межах законів України.

Базовим документом у регулюванні зовнішньоекономічної діяльності серед великої кількості нормативно-правових актів є Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність". Відповідно до ст. 37 цього Закону за визначені правопорушення до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності або іноземних суб'єктів господарської діяльності (далі – суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності) можуть бути застосовані спеціальні санкції, а саме:

- накладення штрафів у випадках несвочасного виконання або невиконання своїх обов'язків;
- застосування індивідуального режиму ліцензування;
- тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності [1].

Метою застосування спеціальних санкцій є припинення та недопущення повторення правопорушення на конкретно-адресному рівні щодо конкретного правопорушника у сфері зовнішньоекономічної діяльності. А це дозволяє з позицій науки адміністративного права розглядати спеціальні санкції в аспекті адміністративного примусу як одного із видів державного примусу.

Підставою для застосування спеціальних санкцій є порушення Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних із ним законів, тобто застосування цих санкцій за порушення положень указів Президента, постанов Кабінету Міністрів та інших підзаконних актів, якщо ці положення не передбачені у вищезазначених законах, не відповіда-

ють Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» і, отже, є неправомірними.

Накладення штрафів здійснюється у випадках несвоєчасного виконання або невиконання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності своїх обов'язків згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних з ним законів України.

Так, відповідно до Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» за порушення резидентами передбачених термінів розрахунків при здійсненні експортних та імпорتنних операцій стягується пеня за кожен день прострочення у розмірі 0,3 відсотка суми не одержаного виторгу (вартості недопоставленої продукції) в іноземній валюті, перерахованої у грошову одиницю України за валютним курсом НБУ на день виникнення заборгованості. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати суми не одержаної виручки (вартості недопоставленого товару) [2].

Крім того, відповідно до ст. 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» здійснення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності зовнішньоекономічних операцій без відповідних ліцензій тягне за собою накладення штрафу в сумі 10 відсотків від вартості проведеної операції, перерахованої у валюту України за офіційним курсом гривні до іноземних валют, установленим НБУ на день здійснення такої операції.

Наказом Міністерства економіки України від 17 квітня 2000 року № 52 затверджено Положення про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (далі – Положення) [3].

Відповідно до Положення, спеціальні санкції застосовуються в разі порушення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності валютного, митного, податкового, іншого законодавства, що встановлює певні заборони, обмеження або порядок здійснення зовнішньоекономічних операцій, та в разі проведення ними дій, що можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки.

Пунктом 1.3. Положення передбачено, що спеціальні санкції можуть бути застосовані до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності протягом трьох років з дня виявлення порушення законодавства.

Індивідуальний режим ліцензування задіюється до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у випадках порушення такими суб'єктами Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та/або пов'язаних із ним законів України, що встановлюють певні заборони, обмеження чи порядок здійснення зовнішньоекономічних операцій.

Індивідуальний режим ліцензування зовнішньоекономічної діяльності передбачає оформлення разової (індивідуальної) ліцензії суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, які допустили порушення в цій сфері. Разова (індивідуальна) ліцензія видається Міністерством економічного

розвитку і торгівлі України чи уповноваженими ним органами та є підставою для здійснення зовнішньоекономічних операцій суб'єктами, до яких застосовано санкції.

Індивідуальний режим ліцензування діє до моменту усунення порушень законодавства України або застосування практичних заходів, що гарантують виконання Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та/або пов'язаних з ним законів України, і стосується Міністерством економічного розвитку і торгівлі України.

Тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності застосовується у випадках порушення Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних із ним законів, проведення дій, що можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки. Ця санкція є більш жорсткою порівняно з індивідуальним режимом ліцензування й тому, на нашу думку, необхідно в законодавчому порядку конкретизувати дії, що можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки й до яких повинна застосовуватися відповідна санкція.

Тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності означає позбавлення права займатися всіма видами зовнішньоекономічної діяльності, за винятком:

- завершення розрахунків за зовнішньоекономічними операціями, за якими з боку українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності або іноземних суб'єктів господарської діяльності були перераховані кошти до застосування цієї санкції;

- завершення розрахунків за зовнішньоекономічними операціями за продукцію, що була відправлена за межі України українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності або відправлена в Україну іноземними суб'єктами господарської діяльності до застосування цієї санкції.

Для завершення таких операцій українському суб'єктові зовнішньоекономічної діяльності слід у встановленому порядку отримати разову (індивідуальну) ліцензію Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності діє до моменту усунення порушень законодавства України або застосування практичних заходів, що гарантують виконання Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та/або пов'язаних із ним законів України, але не більше трьох місяців з дати винесення відповідного рішення Міністерством економічного розвитку і торгівлі України. Після тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності її суб'єкти переводяться Міністерством економічного розвитку і торгівлі України на індивідуальний режим ліцензування. Подовження дії тимчасового зупинення зовнішньоекономічної діяльності здійснюється тільки за рішенням суду.

Застосуванню санкцій до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності може передувати офіційне попередження з боку Міністерства економічного розвитку і торгівлі України про можливість застосування до них санкцій.

Дія санкцій скасовується в разі усунення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності порушень законодавства України або застосування практичних заходів, що гарантують виконання Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та/або пов'язаних з ним законів України, і приведення своєї зовнішньоекономічної діяльності у відповідність до законів України або надання достатніх доказів неможливості (безперспективності) застосування практичних заходів, що гарантують виконання Закону, а також якщо в Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України відсутні матеріали щодо порушення цим суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності валютного, митного, податкового, іншого законодавства, яке встановлює певні заборони, обмеження або порядок здійснення зовнішньоекономічних операцій, та матеріали щодо проведених ним дій, що можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки.

Спеціальні санкції може бути застосовано в таких випадках:

- несвочасного виконання або невиконання суб'єктами господарської діяльності економічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності своїх обов'язків згідно із Законом «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаними з ним законами України;

- порушення такими суб'єктами положень Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність», що встановлюють певні заборони, обмеження або режими здійснення зовнішньоекономічних операцій з дозволу держави;

- порушення Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних з ним законів України, проведення дій, які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки.

Наведений перелік підстав дуже широкий, що робить застосування спеціальних санкцій недостатньо визначеним.

Виходячи з того, що будь-які санкції суттєво обмежують права підприємства та є для нього матеріально обтяжливими, їх застосування має бути виваженим, що неможливо без всебічної оцінки кожного конкретно-го випадку правопорушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

У чинному законодавстві України має бути чітко зафіксовано критерії аналізу правопорушень у зовнішньоекономічній діяльності, виявлено їхні причини та умови. Тільки за умови такого державного регулювання можна говорити про можливість ефективної профілактики правопорушень у зовнішньоекономічній сфері та суттєвого зменшення їх, що, власне, і є метою будь-яких санкцій як покарання. Тому більш доцільним і юридично виваженим було б встановлення конкретного складу правопорушень у галузі зовнішньоекономічної діяльності.

Крім того, якщо рішення про необхідність санкцій приймає суд, то сам процес судового розгляду й принципи судочинства в Україні передбачають повне та всебічне з'ясування обставин кожної справи. Але як показує практика, значна частка спеціальних санкцій за правопорушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності застосовується як наслідок контролю податкових органів. Їх подання є підставою як для застосування спе-

ціальних санкцій, так і для їх скасування. У цьому процесі основою не завжди є послідовність та об'єктивність у боротьбі з порушниками законодавства про зовнішньоекономічну діяльність, а підвищення авторитету державної влади серед платників податків. Тому без чіткої регламентації підстав і критеріїв застосування спеціальних санкцій за порушення законодавства про зовнішньоекономічну діяльність зловживань не уникнути.

Висновки. Адміністративна відповідальність є одним з основних видів юридичної відповідальності в Україні. Вона виступає наслідком невиконання або неналежного виконання особою норм адміністративного законодавства, що тягне невідворотність реагування держави на адміністративні правопорушення (проступки) та встановлюється тільки її законами.

Адміністративні правопорушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності - протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, заборонена міжнародними та національними нормами права. При цьому можуть бути порушені норми адміністративного права, а також норми, закладені в інших галузях правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності — господарському, цивільному, зовнішньоекономічному тощо. Адміністративні правопорушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності характеризуються суспільною шкідливістю (суспільною небезпекою). Ці діяння завдають шкоди особі, групі осіб чи суспільству в цілому або несуть загрозу завдання такої шкоди, а також негативно впливають на інтереси того чи іншого учасника правових відносин у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Виходячи з того, що спеціальні санкції застосовуються як до фізичних, так і до юридичних осіб суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за ініціативою органів державного управління, можна дійти висновку, що за своєю природою спеціальні санкції є санкціями адміністративно-правового характеру й виступають заходами адміністративного припинення правопорушень у зовнішньоекономічній сфері. Але невинувдане, без урахування всіх негативних наслідків, застосування спеціальних санкцій здатне завдати суттєвої шкоди суб'єктові зовнішньоекономічної діяльності. Тому необхідними є подальші дослідження для комплексної оцінки впливу таких заходів на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та оцінки їх ефективності в боротьбі з правопорушеннями у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Використані джерела:

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
2. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України від 23.09.1994 № 185/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 40. – Ст. 364.
3. Про затвердження Положення про порядок застосування до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України та іноземних суб'єктів господарської

діяльності спеціальних санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»: Наказ Міністерства економіки України від 17.04.2000 № 52 у редакції Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 26.05.2015 № 538 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 48. – Ст. 1562.

Филипенко Т.В., Филипенко А.С. Специальные санкции как вид административной ответственности в сфере внешнеэкономической деятельности

В статье определены основания и порядок применения специальных санкций в сфере внешнеэкономической деятельности, проанализировано их назначение, представлены предложения по совершенствованию действующего законодательства, направленные на уменьшение и профилактику правонарушений во внешнеэкономической сфере.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, субъекты внешнеэкономической деятельности, лицензирование, ограничения, специальные санкции, штрафы, правонарушения, административная ответственность.

Filipenko T.V., Filipenko A.S. Special sanctions as a form of administrative liability in the sphere of foreign economic activity

The article defines the grounds and the procedure of special sanctions' application of in the field of foreign activities. The Law of Ukraine "On foreign economic activity" is the basic document in the regulation of foreign economic activity. According to the article 37 of the Act for certain violation by the subjects of foreign economic activity or foreign subjects of economic activity can be applied to special penalties, in fines, the individual mode of licensing, temporary suspension of foreign economic activity.

The purpose of the special sanctions' application is to stop and prevent the repetition of violation to the specifically - addressed level of relatively specific offender in the sphere of foreign economic activities. This aspect allows, from the standpoint of the science of administrative law, to consider the special sanctions in the aspect of administrative compulsion as one of the types of state compulsion.

The basis for the special sanctions' application is a violation of the law of Ukraine "On foreign economic activity" or related laws, so, the application of these sanctions for violation of the presidential decrees' provisions, resolutions of the Cabinet of Ministers and other subordinate legislation if these provisions are not stipulated in the above laws, does not correspond to the Law of Ukraine "On foreign economic activity" and therefore it is illegal.

Assuming, that any sanctions would severely limit the rights of the company and are financially burdensome, their application should be balanced, which is impossible without a comprehensive assessment of each particular case offences in the sphere of foreign economic activity.

In the current legislation of Ukraine the criteria of analysis violation must be clearly stated in foreign trade activities, identified their causes and conditions. Only with such state regulation, we can talk about the opportunity of the effective crime

prevention in foreign activity and a substantial their reduction, in fact, the target of any sanctions is the punishment. Therefore, more appropriate and legally weighted would be to establish the specific composition of offenses in the field of foreign economic activity.

Key words: foreign economic activity, subjects of foreign economic activity, licensing, restrictions, special sanctions, fines, offence, administrative responsibility.

УДК 343.31

А.М. Ханькевич

КОНЦЕПЦІЯ СИТУАЦІЙНОГО КЕРУВАННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ РАЙОНУ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Статтю присвячено питанням визначення концепції ситуаційного керування діяльністю оперативних підрозділів Національної поліції України під час виконання завдань у районі проведення антитерористичної операції, що забезпечуватиме можливість адаптації структури керування до постійно змінюваних умов оперативної обстановки й надійність функціонування правоохоронних органів в ситуаціях, що набувають надзвичайного характеру, яким за суттю є антитерористична операція.

Ключові слова: антитерористична операція, оперативні підрозділи, ситуаційне керування, планування.

Постановка проблеми. В умовах середовища функціонування оперативні підрозділи Національної поліції нерідко стикаються з необхідністю вирішення професійних завдань в умовах різного роду непередбачених ситуацій надзвичайного характеру, до яких, безсумнівно, належить і загострення оперативної обстановки в умовах проведення антитерористичної операції (далі – АТО). Слід також зауважити, що в практиці керування правоохоронними органами виникають завдання, які або постійно повторюються і мають стабільний алгоритм їх розв'язання, або є ситуаційними.

Стабільні завдання визначаються сформованим характером оперативно-службової діяльності оперативних підрозділів в умовах спокійної оперативної обстановки, нерідко стандартними повторюваними заходами з реалізації функцій управління. Ситуаційні завдання виникають унаслідок впливу різноманітних факторів, що дестабілізують оперативну обстановку й порушують функціонування управлінських ланок і роботу підрозділів правоохоронних органів. Значну складність становить керування оперативно-службовою діяльністю оперативних підрозділів в умовах проведення АТО.

Досвід діяльності правоохоронних органів у районі проведення АТО на території південно-східних областей України в 2014-2016 рр. свідчить, що ефективність оперативно-службової діяльності в таких ситуаціях